

Розділ 2

РЕГІОНАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.2\(64\).24-31](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2024.2(64).24-31)

УДК 338.245/246(477)+339.96

Алексєєнко В.Ю.

ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ПРИНЦИПИ ТА ЗАХОДИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У статті досліджена сутність поняття «повоєнне відновлення». Окреслено наслідки та проблеми воєнних конфліктів для економіки країн. Виділено принципи, на яких повинна здійснюватись відбудова України: чіткий план відновлення, децентралізація коштів, що виділяються державою на реконструкцію, прозорість процесу реконструкції, залучення громадян та представників бізнесу, якісна реконструкція як пріоритет. Акцентовано увагу на важливості швидких дій у політиці повоєнного відновлення. Досліджено роль Національної ради з відновлення України від наслідків війни, а також представлений нею План економічного відновлення України. Систематизовано основні джерела фінансування відновлення, до яких віднесено: державні фонди, благодійні фонди, підтримка країн-партнерів та міжнародних компаній, арештовані російські активи, репарації.

Ключові слова: відновлення, воєнний конфлікт, збитки, міжнародна підтримка, план відбудови, політика повоєнного відновлення, стратегія, розвиток.

Постановка проблеми. Після закінчення холодної війни у 1989 році у низці країн спалахнули громадянські війни, а дослідження КРМГ [20] вказує, що з початку 1990-х років більш, ніж 35 країн світу перебували у фазі повоєнного відновлення. Світовий досвід доводить, що держави, які пройшли період війни, зіштовхуються з надзвичайними труднощами щодо мобілізації людських і фінансових ресурсів, які терміново необхідні, спочатку для надання гуманітарної та соціальної допомоги, а потім і для економічного відновлення.

Повоєнне відновлення є важливим етапом після завершення конфліктів, який визначає подальший соціально-економічний розвиток країни. Війна, залишаючи після себе численні руйнування та соціальні проблеми, ставить перед державою і суспільством низку складних завдань. Вирішення цих проблем є ключовим для успішної реабілітації економіки, соціальної структури та політичної стабільності, а також для забезпечення стійкого розвитку в майбутньому.

Дослідження підходів до організації

повоєнного відновлення дозволяє виявити ключові аспекти, які визначають успіх відновлювальних зусиль. Вивчення сучасних методів, моделей та інструментів відновлення забезпечує розуміння того, як країни можуть подолати катастрофічні соціально-економічні наслідки війни і забезпечити стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років багато науковців почало присвячувати свої роботи вивченню проблематики війни та повоєнної відбудови. Деякі науковці у своїх останніх роботах, зокрема Бондар Н. [3], Булик О. [5], Кудряшов В. [12], акцентують увагу на комплексності політики повоєнного відновлення, яка має охоплювати економічні, соціальні, інституційні, психологічні та культурні аспекти. Це вимагає системного підходу та скоординованих зусиль з боку держави, громадянського суспільства та міжнародних партнерів для забезпечення сталого розвитку та відновлення країни після війни.

Значна частина наукових публікацій Єфименко Т. [10] та Штань М. [18] присвячені аналізу економічних аспектів повоєнного відновлення. Дослідники звертають увагу на необхідність залучення масштабних інвестицій для відновлення зруйнованої інфраструктури, розвитку нових галузей економіки, створення робочих місць та підвищення рівня життя

©Алексєєнко В.Ю., аспірант кафедри економіки і підприємництва, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м. Ужгород, тел.: +380503806556, e-mail: vladyslav.aliexsieienko@uzhnu.edu.ua

населення. Важливим питанням є також роль міжнародної допомоги та інвестиційних фондів, які можуть сприяти швидкому відновленню економіки після війни. Дослідження показують, що ефективне управління ресурсами та прозорість у використанні міжнародних коштів є критичними для успішного відновлення.

Іншим важливим напрямом є дослідження соціальної стабілізації та реінтеграції населення. Войналович І. [7] аналізує питання повернення вимушених переселенців, інтеграцію ветеранів у суспільне життя, відновлення соціальної інфраструктури, зокрема охорони здоров'я, освіти та соціальних послуг.

Бородіна О. [4], Дука А. [8], Поліщук С. [16], Сокольська Т. [16] аналізують досвід інших країн, що проходили через повоєнне відновлення, такі як Німеччина після Другої світової війни, Балкани після конфліктів 1990-х років, Ірак, Сирія та інші. Аналіз цих кейсів дозволяє визначити найкращі практики та можливі помилки, які слід враховувати при розробці політики відновлення в Україні.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у висвітленні та подальшому розвитку дефініції «повоєнне відновлення», що базується на вивченні світового досвіду та узагальненні існуючих теоретико-методичних і практичних підходів.

Опис основного матеріалу дослідження. З економічної точки зору поняття «повоєнного відновлення» може означати повернення до довоєнних показників та темпів зростання національної економіки. Ширше трактування даної дефініції розглядається як складний, цілісний і багатовимірний процес, що включає зусилля з одночасного покращення військових (відновлення законності та порядку), політичних (управління), економічних (відновлення та розвиток) і соціальних умов (справедливість і примирення) [21]. Економічний вимір післявоєнної відбудови зазвичай включає такі завдання як відновлення інфраструктури, створення робочих місць, відкриття ринків, формування чи відновлення основи для міжнародної торгівлі та інвестицій, забезпечення макроекономічної стабільності та стійкого зростання.

Організація Об'єднаних Націй розглядає відновлення як процес повернення від нестабільності та конфлікту до «нормальної» траєкторії розвитку, коли країна «знову набуває здатності розробляти та впроваджувати економічну політику в рамках самодостатнього процесу економічного управління» [21]. Як мінімум, економічне відновлення вимагає

забезпечення базової безпеки, домінування верховенства права, узгодженої макроекономічної політики, ефективної системи нагляду та підзвітності. Якщо післявоєнна країна також змогла відновити спроможність мобілізувати внутрішні доходи, соціальний та людський капітал, можна сказати, що вона стала на шлях сталого відновлення.

Хоча воєнні конфлікти відрізняються за тривалістю та інтенсивністю, їхній вплив часто виявляється катастрофічним для людського, соціального та фізичного капіталу. Серед можливих наслідків доцільно відзначити [18]:

- зниження показників людського розвитку та безпеки (тривалість життя, рівень смертності, доступ до послуг охорони здоров'я та освіти);
- руйнування інфраструктури (транспортної, комунікаційної, енергетичної інфраструктури та житлового фонду);
- внутрішнє переміщення населення та еміграція;
- значне зростання кількості осіб, які потребують соціальної підтримки (особи з інвалідністю, пенсіонери, діти, внутрішньо переміщені особи та ветерани війни);
- економічний спад;
- дефіцит бюджету, викликаний значними витратами на військові дії (які фінансуються за рахунок соціальних витрат) та обмеженими доходами в умовах війни;
- збільшення інфляції через фінансування війни шляхом емісії грошей;
- відтік інвестицій;
- зростання державних боргів;
- порушення або припинення зовнішньої торгівлі.

При розробці політики повоєнного відновлення органи влади мають справу з кількома серйозними проблемами одночасно. Вони повинні берегти мир і гарантувати безпеку; реінтегрувати колишніх учасників бойових дій і забезпечити житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО) і біженців, які повертаються; відновити основну інфраструктуру та ключові державні установи; повернути довіру приватних інвесторів. Також важливим є створення можливостей для працевлаштування, подолання горизонтальної нерівності, налагодження механізмів верховенства права.

Проведене опитування «Як відбудувати Україну» від компанії Transparency International в 2023 р. [19] підтверджує, що найбільшими проблемами нашої держави населення вважає збройну агресію росії (98%), руйнування житла та інфраструктури (87%), корупцію (77%) та безробіття (60%). Українці визначили й інші

проблеми, такі як: дорожняча життя, зростання цін, низькі зарплати, відсутність професіоналів у владі.

Ключову роль у повоєнній відбудові відіграє бізнес та підприємництво, оскільки вони виступають рушійною силою економічного відродження. Бізнес забезпечує створення робочих місць, стимулює притік інвестицій та відновлення зруйнованої інфраструктури, що сприяє стабілізації економіки. Крім того, підприємці прагнуть впроваджувати інновації та нові технології, підвищуючи ефективність відновлювальних процесів і сприяючи довгостроковому розвитку країни.

Враховуючи важливість представників бізнесу для процвітання економіки, необхідно звернути увагу на найбільші проблеми, з якими вони зіштовхуються, а це: некомпетентність влади, несправедливість судової системи, відсутність платоспроможного попиту та слабка купівельна спроможність населення, міграція, дефіцит кваліфікованих працівників, труднощі з постачанням та порушенням логістичних ланцюгів.

Також, згідно наведеного опитування, українці вважають, що післявоєнна відбудова повинна базуватись на наступних принципах (рис.1).

Рис.1. Принципи післявоєнної відбудови [19]

1. Чіткий план відновлення. Держава має починати підготовку до відновлення прямо зараз, щоб заздалегідь мати чітку стратегію і не гаяти час.

2. Децентралізація коштів, що виділяються державою на реконструкцію. У кожного регіону та громад є свої проекти та особливості, тому кошти потрібно надавати окремо для кожного проекту та регіону, а не розподіляти централізовано.

3. Прозорість процесу реконструкції. Населення вважає, що всі етапи відновлення мають бути максимально відкритими та прозорими для людей, наприклад, із застосуванням системи ProzoGo.

4. Залучення громадян та представників бізнесу до процесу реконструкції. Респонденти наголошують на необхідності консультацій з громадськістю та бізнесом у процесах відновлення.

5. Якісна реконструкція як пріоритет. Українці вважають, що до вибору підрядників з відбудови потрібно підходити дуже серйозно, адже якість важливіша за швидкий результат.

Беручи до уваги перший принцип «чіткий план відновлення» слід зазначити, що, незважаючи на війну, що триває, українська влада, експерти та міжнародні партнери вже зараз активно займаються розробкою планів та стратегій для відновлення країни після завершення війни.

Відбудова Європи після Другої світової війни почалася лише через три роки після її закінчення. До цього життєздатність післявоєнної західноєвропейської економіки підтримувалася імпортом із Північної Америки та субсидіями й позиками зі Сполучених Штатів і Канади. Оскільки така підтримка не могла тривати вічно, був розроблений план Маршалла — ініціатива, що передбачала техніко-економічну допомогу, що мала на меті не лише підтримку, а й повне відновлення економіки Європи [17].

Якщо після війни економіка держави не буде відновлена, її доведеться постійно дотувати, що є значно дорожчим у довгостроковій перспективі. Схоже, що світові лідери усвідомили цей урок, оскільки плани відновлення України вже активно

обговорюються, навіть попри те, що бойові дії продовжуються.

Перший крок до відновлення української держави було зроблено ще 21 квітня 2022 р., коли Президент України підписав указ про створення Національної ради з відновлення України від наслідків війни, дорадчого органу, що займатиметься розробкою плану відбудови України після війни [1].

Перший План економічного відновлення України було розроблено 2 травня 2022 р. Він базується на наступних принципах [15]:

- повний доступ до ринків ЄС і країн G7;
- отримання статусу кандидата, а згодом і повноправного членства в ЄС;
- розбудова економіки на засадах дерегуляції та лібералізації;
- створення логістичних шляхів у західному напрямку;
- перехід від експорту сировини до її переробки в галузях, що приносять найбільшу експортну виручку;
- розвиток національного військово-промислового комплексу;
- досягнення енергетичної незалежності шляхом збільшення видобутку газу та розширення атомної енергетики;
- запровадження кліматичної модернізації;
- локалізація виробництва на рівні не менше 60%.

Національна рада з відновлення України від наслідків війни складається виключно з представників Офісу Президента та Уряду. Водночас, до участі в робочих підгрупах Ради залучаються і представники громадськості, а також міжнародні експерти, до думки яких влада уважно дослухається.

У липні 2022 р. в Лугано Національна рада з відновлення представила світу План відновлення України, який складається з 15 національних програм у різних секторах економіки та суспільного життя. Їх цілі полягають у: зміцненні оборони і безпеки, інтеграції в ЄС, відновленні екологічної чистоти та безпеки навколишнього середовища, підвищенні стійкості інтегрованої енергетичної системи, покращенні бізнес-клімату, забезпеченні доступу до фінансових ресурсів з конкурентоспроможною вартістю капіталу, підтриманні макрофінансової стабільності, розвитку секторів економіки з доданою вартістю, покращенні логістики, великому будівництві житла та модернізації інфраструктури, розвитку освітньої системи, модернізації охорони здоров'я, а також розвитку систем культури та спорту і впровадженні таргетованої та

ефективної соціальної політики. Представлений План відновлення розрахований на 10 років і передбачає залучення 750 млрд дол інвестицій в Україну [13].

Війна в Україні – це однозначно катастрофа. Але, з іншого боку, це відкриває вікно можливостей, зокрема для залучення світових експертів у різних галузях до модернізації та відновлення країни.

Таким шляхом пішов, наприклад, Центр досліджень економічної політики. Він залучив вісім економістів світового рівня, включно з Кеннетом Рогоффом, Юрієм Городніченком, Баррі Айхенгріном і Сергієм Гур'євим, щоб розробити «Проект реконструкції України» [6]. У документі автори виклали основні принципи, на яких має базуватися майбутня відбудова країни після руйнувань, спричинених нападом росії. Водночас експерти пропонують створити Міжнародну агенцію реконструкції України. Подібні функції виконувала Адміністрація економічного співробітництва (ЕСА), яка керувала планом Маршалла для Європи.

Важливим аспектом для відновлення економіки України є документальне оформлення збитків. З одного боку, необхідно притягнути росію до відповідальності за військові злочини в міжнародних судах. З іншого боку, така документація допомагає зібрати інформацію про всі руйнування та пошкодження, які можна класифікувати та розробляти плани реконструкції.

Спільний проект Київської школи економіки, Офісу президента та Мінекономіки - Russia Will Pay і Міністерство цифрової трансформації централізовано документують втрати від військової агресії росії через додаток «Дія» [6]. Будь-хто може подати інформацію про збитки, завдані російськими військами Україні та її громадянам: руйнування інфраструктури, житла, шкіл, пограбування, шкода довкіллю та багато іншого. Важливо в подальшому зібрану інформацію об'єднати в єдиний реєстр, який використовуватиметься для планування реставрації.

Маючи інформацію про завдані матеріальні збитки, в першу чергу після завершення бойових дій потрібно буде відновити критичну інфраструктуру. Зокрема, це - електромережі, дороги, залізниця, газопостачання, водопровід, Інтернет, відновлення шкіл і лікарень, надання хоча б тимчасового житла тим, хто його втратив. На даний момент ще потрібно буде залучити багато гуманітарної допомоги. Частково це можна зробити до закінчення війни — відновити

найнеобхідніше на звільнених від окупації територіях.

У майбутньому держава та партнери зосередять зусилля на відновленні економіки в цілому та її стабільному зростанні. Основний їх напрям буде зосереджено на створенні робочих місць та постійних джерел доходу. Це програми підтримки та розвитку підприємництва, виваженої фінансової політики, зміцнення енергетичного сектору.

У рамках післявоєнного відновлення деякі міста Україні доведеться відбудувати майже з нуля. Важливо, щоб ця реконструкція не була сліпим відтворенням зруйнованого. Це можливість застосувати новітні підходи урбаністики та архітектури, щоб зробити українські міста більш зручними та інклюзивними для їх жителів.

Враховуючи досвід попередніх війн у XX-XXI століть, важливо не відкладати відбудову держави, а починати її якнайшвидше. Наприклад, у звільненій від окупації Київській області вже відновили об'єкти критичної інфраструктури. Таким чином жителі звільнених територій можуть швидше повернутися додому, швидше почати працювати — швидше відновиться економіка.

Однак зараз важливо, щоб відновлення відбувалося помірковано та прозоро. Тому до цих процесів мають бути залучені компетентні фахівці, а кошти мають витратитися ефективно.

Невипадково українське населення вважає корупцію під час процесу відбудови навіть більшою загрозою, ніж повторення воєнних дій [19]. Адже якщо такі патології розвитку як нерівність, бідність, корупція, ізоляція, інституційний занепад та економічна нераціональність існували в країні в довоєнний період, то під час виникнення кризи вони ще більше загострюються, тим самим ускладнюючи процес відновлення. Тому подолання цих чинників впливу вважається першочерговим при створенні політики повоєнної відбудови.

Початок відновлення часто ускладнюється простим фактом, що держава має невеликі доходи, щоб оплачувати навіть такі базові видатки, як зарплата державних службовців. З цього постає важливе завдання – пошук джерел фінансування для відбудови. Окрім прямих надходжень до державного бюджету, можливими формами фінансування можуть бути: благодійні фонди, дотації, репарації. Станом на 01.08.2024 р. український уряд створив шість фондів [6]:

- Фонд підтримки малого та середнього бізнесу;
- Фонд підтримки армії;

- Фонд відновлення та трансформації економіки;

- Гуманітарний фонд;
- Фонд обслуговування та погашення державного боргу;

- Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури.

Доцільніше було б об'єднати всі ці фонди в один. Адже контролювати використання коштів шести фондів буде набагато складніше — це створить плутанину та корупційні ризики. Тому загальний Фонд реставрації, в який би спрямовувались усі фінансові ресурси, був би хорошим рішенням.

Також створено безліч громадських фондів, найбільшим з яких є Ukraine Recovery Fund — це спеціалізований фонд, створений для підтримки процесу відновлення України після руйнувань, спричинених війною [2]. Основною метою фонду є залучення та розподіл фінансових ресурсів для відбудови інфраструктури, соціальних об'єктів та економічного відродження країни. Фонд отримує фінансування від урядів, міжнародних організацій, приватних донорів та бізнесу. Використання коштів спрямоване на реалізацію проектів, які сприяють стабілізації та розвитку України. Ця ініціатива є ключовим елементом у довгостроковій стратегії відновлення держави.

У Європі також виникають питання щодо збору коштів для відновлення України. Енергетичне співтовариство заснувало Фонд відновлення зруйнованої війною енергетичної інфраструктури України, в якому основними спонсорами є країни ЄС [9].

Значну роль у фінансовій підтримці України відіграють країни-партнери та міжнародні інституції — Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку. Окремим напрямком є підтримка великих міжнародних корпорацій та благодійних фондів.

Зрештою, частину витрат на відновлення можна компенсувати за рахунок арештованих російських активів як в Україні, так і за її межами. Однак для цього потрібно забезпечити відповідну законодавчу основу. Європейський Союз має вирішити, як легально конфіскувати ці активи, дотримуючись принципів верховенства права. Одночасно важливо врахувати, що не завжди можна встановити прямий зв'язок між конкретним активом і, скажімо, російським чиновником. Це питання також потребує вирішення з боку ЄС. Потрібно створити або активізувати існуючі реєстри бенефіціарної власності та загалом удосконалити

законодавство у сфері боротьби з відмиванням коштів [5].

Ще одним потенційним джерелом фінансування можуть бути репарації з боку росії. Однак це питання стане актуальним лише після завершення війни та капітуляції РФ. Для цього росія повинна буде погодитися компенсувати завдані збитки [11].

Узагальнити можливі заходи щодо для економічного зростання варто словами Дмитра Романовича, представника міжнародної консалтингової групи KPMG, який вважає, що політика повоєнної відбудови для України повинна зосереджуватись на наступних аспектах: «має збалансувати та визначити пріоритети потреб та інвестицій, вивчити варіанти фінансування, розробити стандартні системи та процедури для максимальної ефективності, забезпечити зростання управлінського та технічного потенціалу виконавців, залучити кошти для підготовки проектів та створити фінансові стратегії для різних секторів економіки. З іншого боку, масштаби руйнувань і фінансові потреби для відновлення потребуватимуть комплексного і складного механізму координації між різними суб'єктами (МФО, країнами та альянсами), який все ще перебуває в процесі розробки. Коли всі ці зусилля будуть підготовлені, вони справді

виведуть Україну на шлях інклюзивної, підзвітної та сталої реконструкції та відновлення» [14].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Досліджуючи літературу, присвячену тематиці воєнних конфліктів та повоєнної відбудови, можна висунути припущення, що кожна спроба відновлення країни є унікальною. Кожна післявоєнна ситуація відрізняється такими факторами як: причини спалаху конфлікту та спосіб його вирішення; повне чи не повне припинення бойових дій на всій території країни; вихідні економічні умови та рівень розвитку країни; ступінь міжнародної політичної підтримки; інтерес донорів до країни. Як наслідок, робота з відновлення повинна бути адаптована до конкретних потреб кожної держави.

Таким чином, успішне повоєнне відновлення не може бути просто поверненням до довоєнного рівня економічних показників чи інституційних механізмів, часто воно потребує створення нового політекономічного устрою. Політика повоєнного відновлення є трансформаційним процесом і повинна охоплювати поєднання довгострокових економічних, соціальних, інституційних, правових і політичних реформ, які дозволять країні, постраждалій від війни, відновити основи для самодостатнього розвитку.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни / Указ Президента України від 21.04.2022 № 266/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>
2. Благодійна організація «Благодійний фонд соціального відновлення України». URL: <https://www.recoveryua.com>
3. Бондар Н. М., Уманців В. Ю. Повоєнне відновлення економіки: взаємодія держави та приватного капіталу. Економічна теорія та право. 2023. № 3. С. 6–21.
4. Бородіна О. А., Ляшенко В. І. Повоєнне відновлення економіки: світовий досвід та спроба його адаптації для України. Вісник економічної науки України. 2022, 1 (42): С. 121-134. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134)
5. Булик О. Стратегія відновлення економіки України після війни. Економіка та суспільство. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-51>
6. Відбудова України після війни: хто, як і за чиї гроші. Економічна правда. 19 травня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/19/687200/>
7. Войналович І. Завдання соціально-гуманітарної політики збереження людського капіталу України в умовах війни. Modeling the Development of the Economic Systems, 2023, 1: С. 226-232. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-31>
8. о Г. В. Світовий досвід повоєнного відновлення економіки: уроки для України. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління. 2022, 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-06>
9. Енергетичне співтовариство заснує Фонд для відновлення зруйнованої війною енергетичної інфраструктури України. Урядовий портал. 6 квітня 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/energetichne-spivtovaristvo-stvorilo-fond-dlya-vidnovlennya-v-ukrayini-zrujnovanoyi-vijnoyu-energetichnoyi-infrastrukturi>

10. Єфименко Т. І. Гармонізація інформаційного середовища стресостійкості корпоративного сектору економіки. Економіка України. 2023. № 6 (739). С. 3–22 DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.06.003>
11. Змусити Росію заплатити військовій репарації: що кажуть юристи та світовий досвід. Економічна правда. 13 квітня 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/13/685685/>
12. Кудряшов В.П. Фінансування інфраструктури в період подолання наслідків війни. Фінанси України. 2022. № 4. С. 46–66. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.046>
13. План Відновлення України. Національна рада з відновлення. Липень 2022. URL: https://cdn.prod.website-files.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf
14. Повоєнна відбудова: дослідження досвіду та поточного стану. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/12/post-war-reconstruction-of-economy-case-studies.html>
15. Проект Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Відновлення та розвиток економіки». Національна рада з відновлення України від наслідків війни. Липень 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf>
16. Сокольська Т. В., Поліщук С. П., Панасюк В. І. Міжнародні практики повоєнної відбудови: досвід для України. Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред. П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С. 180-182.
17. Чому План Маршалла спрацював у післявоєнній Європі. Уроки для України. Forbes. 11 квітня 2022. URL: <https://forbes.ua/inside/pochemu-plan-marshalla-srabotal-v-postvoennoy-evrope-uroki-dlya-ukrainy-11042022-5382>
18. Штань М. Економічна політика стимулювання повоєнного відновлення. Економіка та суспільство. 2023. С. 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62>
19. Як відбудувати Україну — соціологічне опитування громадян та представників бізнесу. Transparency International Ukraine. 14 Червня 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu/>
20. Post-Conflict Economic Recovery / UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME / KPMG. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/tr/Post_Conflict_Economic_Recovery_Report.pdf
21. Post- conflict Recovery: Approaches, Policies and Partnerships. John F. E. Ohiorhenuan CRPD Working Paper No. 4 December. 2011. URL: <https://soc.kuleuven.be/crpd/files/working-papers/wp04.pdf>

REFERENCES

1. National Council for the Recovery of Ukraine from the War [Pytannia Natsionalnoi rady z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny] / Presidential Decree № 266/2022 as of April, 21, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text> [in Ukrainian].
2. Charitable organization «Ukraine Recovery Found». URL: <https://www.recoveryua.com>
3. Bondar N. M., Umantsiv V. Yu. (2023). Post-war recovery of the economy: the interaction of the state and private capital [Povoienne vidnovlennia ekonomiky: vzaiemodiia derzhavy ta pryvat-noho kapitalu]. Economic Theory and Law - Ekonomichna teoriia ta parvo, no. 3, pp. 6–21. [in Ukrainian].
4. Borodina, O., Lyashenko, V. I. (2022). Post-war Economic Recovery: World Experience and Attempt to Adapt it for Ukraine [Povoienne vidnovlennia ekonomiky: svitovyi dosvid ta sprobа yoho adaptatsii dlia Ukrainy]. Herald of the economic science of Ukraine - Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1\(42\).121-134](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2022.1(42).121-134) [in Ukrainian].
5. Bulyk O. (2023). Strategy for recovery of Ukraine's economy after the war [Stratehiia vidnovlennia ekonomiky Ukrainy pislia viiny]. Economy and Society – Ekonomika ta suspilstvo, (48). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-51> [in Ukrainian].
6. Reconstruction of Ukraine after the war: who, how and with whose money [Vidbudova Ukrainy pislia viiny: khto, yak i za chyі hroshi]. The Economic Truth – Ekonomichna Pravda. 19 May 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/05/19/687200/> [in Ukrainian].
7. Voinalovich I. (2023). The task of the social and humanitarian policy of preserving the human capital of Ukraine in the conditions of war [Zavdannia sotsialno-humanitarnoi polityky zberezhenia liudskoho

kapitalu Ukrainy v umovakh viiny]. Modeling the Development of the Economic Systems, (1), 226-232. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-7-31> [in Ukrainian].

8. Duka A., & Starchenko G. (2022). World Experience of Post-War Economic Recovery: Lessons for Ukraine. Problems of Modern Transformations [Svitovyi dosvid povoiennoho vidnovlennia ekonomiky: uroky dlia Ukrainy. Problemy suchasnykh transformatsii]. Series: Economics and Management, (6). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-03-06> [in Ukrainian].

9. Energy Community sets up a Fund to rebuild Ukraine's war-torn energy infrastructure. Government portal. 6 April 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/energetichne-spivtovaristvo-stvorilo-fond-dlya-vidnovlennya-v-ukrayini-zrujnovanoyi-vijnoyi-energetichnoyi-infrastrukturi> [in Ukrainian].

10. Iefymenko, T. (2024). Harmonization of the information environment for stress resistance of the corporate sector of economy [Harmonizatsiia informatsiinoho seredovyscha stresostiikosti korporatyvnoho sektoru ekonomiky]. Economy of Ukraine - Ekonomika Ukrainy, 6 (739), 3–22. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.06.003> [in Ukrainian].

11. Making Russia Pay War Reparations: What Lawyers and International Experience Say [Zmusyty Rosiiu zaplattyty viiskovi reparatsii: shcho kazhut yurysty ta svitovyi dosvid]. The Economic Truth – Ekonomichna Pravda. 13 April 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/13/685685/> [in Ukrainian].

12. Kudrjashov V. (2022). Infrastructure financing in the course of overcoming wartime consequences [Finansuvannia infrastruktury v period podolannia naslidkiv viiny]. Finance of Ukraine. № 4, 46-66. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.046> [in Ukrainian].

13. Ukraine Recovery Plan [Plan Vidnovlennia Ukrainy]. National Council for the Recovery – Natsionalna rada z vidnovlennia. July 2022. URL: https://cdn.prod.website-files.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c19ac16c921fc712205f03_NRC%20Ukraine%27s%20Recovery%20Plan%20blueprint_UKR.pdf [in Ukrainian].

14. Post-war Reconstruction: Case Studies. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/12/post-war-reconstruction-of-economy-case-studies.html> [in Ukrainian].

15. Draft Recovery Plan for Ukraine. Матеріали робочої групи «Economic recovery and development» [Natsionalna rada z vidnovlennia. Materialy robochoi hrupy «Vidnovlennia ta rozvytok ekonomiky»]. National Council for the Recovery of Ukraine from the Consequences of War – Natsionalna rada z vidnovlennia Ukrainy vid naslidkiv viiny. July 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/economic-recovery-and-development.pdf> [in Ukrainian].

16. Sokolska T., Polishchuk S., Panasiuk V. International practices of post-war reconstruction: experience for Ukraine [Mizhnarodni praktyky povoiennoi vidbudovy: dosvid dlia Ukrainy]. Politics and law in the conditions of martial law: search for solutions: collection of materials of the International scientific conference / edited by P. V. Gorinov. Dragomanov Ukrainian State University. Kyiv. 2024. 180-182. [in Ukrainian].

17. Why the Marshall Plan worked in postwar Europe. Lessons for Ukraine [Chomu Plan Marshalla spratsiuvav u pisliavoiennii Yevropi. Uroky dlia Ukrainy]. Forbes. 11 April 2022. <https://forbes.ua/inside/pochemu-plan-marshalla-srabortal-v-postvoennoy-evrope-uroki-dlya-ukrainy-11042022-5382> [in Ukrainian].

18. Shtan M. (2023). Economic policy to stimulate post-war recovery [Ekonomichna polityka stymuliuvannia povoiennoho vidnovlennia]. Economy and Society – Ekonomika ta suspilstvo, (56). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-62> [in Ukrainian].

19. How to rebuild Ukraine – sociological survey of citizens and business representatives. Transparency International Ukraine. 14 June 2023. URL: <https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu/> [in Ukrainian].

20. Post-Conflict Economic Recovery / UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME / KPMG. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/tr/Post_Conflict_Economic_Recovery_Report.pdf [in English].

21. Post- conflict Recovery: Approaches, Policies and Partnerships. John F. E. Ohiorhenuan CRPD Working Paper No. 4 December. 2011. URL: <https://soc.kuleuven.be/crpd/files/working-papers/wp04.pdf> [in English].

Отримано 10.09.2024